

Голові разової спеціалізованої вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного управління,
професору
М.М. Миколайчуку

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, **Бульби Володимира Григоровича**, на дисертацію Крайнюкова Максима Миколайовича на тему: «Розвиток інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи України», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Крайнюкова Максима Миколайовича «Розвиток інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи України» не викликає сумнівів, з огляду на сучасні трансформаційні процеси у сфері державного управління та правосуддя. Автор справедливо підкреслює, що ефективне функціонування судової влади неможливе без налагодженого механізму контролю, який забезпечує прозорість, підзвітність і довіру до органів судочинства. У контексті реформування судової системи, євроінтеграційного поступу України, цифровізації управлінських процесів, а також з урахуванням викликів, спричинених воєнним станом, обрана тематика набуває особливої гостроти.

Автор наголошує, що наявні підходи до реалізації функцій контролю в судовій сфері є застарілими та фрагментарними, що знижує ефективність адміністрування й рівень довіри суспільства до судової влади. Як підкреслює дисертант, потреба в науковому обґрунтуванні сучасної моделі інституту контролю з урахуванням міжнародних стандартів, національної специфіки та викликів воєнного часу є нагальною вимогою практики державного управління.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, темами та планами також є

чітко визначеним. Роботу виконано в межах науково-дослідної теми Національного університету «Одеська політехніка» «Правове регулювання державотворення соціально-економічних відносин в Україні (2022-2025 рр.)» (державний реєстраційний номер 0122U002193). У межах цього проекту Крайнюков М.М. дослідив теоретичні та прикладні аспекти формування й функціонування інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи, а також проаналізував ефективність застосування наглядових, фінансових і процедурно-правових форм контролю у сфері правосуддя.

Таким чином, тематика дисертації повністю відповідає сучасним потребам наукової думки й практики публічного управління, має значне наукове та прикладне значення, а її розроблення сприяє реалізації завдань національних дослідницьких програм у галузі правової модернізації та інституційного розвитку судової системи України.

Оформлення дисертаційного дослідження виконано згідно з чинними вимогами та не викликає зауважень. Роботу написано науковим стилем, її оформлення відповідає чинним стандартам, у тексті роботи зроблено необхідні посилання на цитовані джерела. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Сформульовані в дисертації Крайнюкова Максима Миколайовича наукові положення, висновки та рекомендації вирізняються належним рівнем обґрунтованості, чіткою логічною структурою і взаємозв'язком між теоретичними концепціями та практичними пропозиціями. Комплексне застосування у роботі загальнонаукових і спеціальних методів дослідження (аналіз, синтез, індукція, системний, функціональний, порівняльно-правовий та прогностичний) дало змогу автору отримати достовірні результати, що відповідають поставленим цілям і завданням дослідження (с. 18-19).

У *першому розділі* «Теоретико-методологічні засади публічного адміністрування судової системи України» автор обґрунтовує сутність понять «публічне адміністрування», «судова система», «механізми публічного адміністрування», формулює їх уточнені визначення, а також систематизує принципи та фактори, що впливають на ефективність управління в судовій сфері. Особлива увага приділена аналізу наукових підходів до вивчення механізмів адміністративного управління судовою системою, включно з інституційним, системним і правовим підходами (с. 24-57).

У *другому розділі* «Характеристика інституту контролю як складової публічного адміністрування судової системи України» розкрито функціональне

призначення інституту контролю, його відмінність від нагляду, класифіковано суб'єктів контролю (державні органи, громадськість, професійні спільноти, міжнародні структури), проаналізовано механізми та етапи здійснення контрольної діяльності. Дисертант обґрунтовує важливість зовнішнього і внутрішнього контролю для забезпечення прозорості та незалежності судової влади, а також розкриває сучасні виклики, зокрема корупційні ризики і брак довіри з боку суспільства (с. 60-124).

У третьому розділі «Напрями розвитку інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи України» здійснено аналіз зарубіжного досвіду функціонування інституту контролю в країнах ЄС і Америки, обґрунтовано актуальність цифрових інструментів у здійсненні контролю, визначено перспективи поствоєнного реформування системи судочинства в Україні. Автором запропоновано модель ефективного контролю, що базується на балансі суддівської незалежності й публічної підзвітності, поєднанні інституційного нагляду, громадського моніторингу та цифровізації процесів (с. 128-159).

Обґрунтованість висновків дисертації підтверджується також апробацією результатів дослідження на чотирьох науково-практичних конференціях, публікацією чотирьох статей у фахових виданнях та реальним упровадженням рекомендацій у навчальний процес і практичну діяльність судових органів, про що свідчать відповідні довідки (с. 21-22). Таким чином, положення та висновки дисертації є достовірними, науково виваженими та практично значущими, що цілком відповідає критеріям до здобуття ступеня доктора філософії.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна результатів, поданих у дисертаційному дослідженні Крайнюкова Максима Миколайовича, не викликає сумнівів і полягає у цілеспрямованому, глибоко аргументованому теоретико-методологічному аналізі інституту контролю як ключового елементу публічного адміністрування судової системи України. Автором системно використано наукову методологію, що дозволило сформулювати положення з високим рівнем наукової новизни, які охоплюють як концептуальні, так і прикладні аспекти теми.

Зокрема, до категорії «вперше» автор обґрунтовано відносить:

- систематизацію інституту контролю як самостійного елементу публічного адміністрування судової системи, що враховує сучасні виклики державного управління;

- розроблення моделі ефективного контролю, яка передбачає поєднання внутрішніх та зовнішніх механізмів, цифровізації, прозорості процедур і посилення підзвітності судових органів;

- формулювання концептуальних засад удосконалення інституту контролю з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема рекомендацій GRECO, Венеційської комісії, СЕРЕJ, а також із посиленням ролі громадського та парламентського контролю (с. 20 21).

Автор також удосконалив:

- понятійно-категоріальний апарат публічного адміністрування судової системи, уточнивши визначення понять «інститут контролю», «ефективність судової влади», «судова система як об'єкт адміністрування»;

- класифікацію інструментів контролю в публічному управлінні за різними критеріями (внутрішній/зовнішній, державний/громадський, процедурний, фінансовий, дисциплінарний тощо);

- структуру суб'єктів контролю в контексті публічного адміністрування, включаючи Вищу раду правосуддя, ДСА, органи суддівського самоврядування, громадські організації, міжнародні інституції.

Набули подальшого розвитку такі положення:

- теоретико-методологічні підходи до публічного адміністрування судової системи, засновані на принципах відкритості, інституційної відповідальності, демократичного контролю;

- положення взаємозв'язку між якістю механізмів контролю та рівнем довіри до судової влади;

- напрямки реформування інституту контролю в умовах воєнного стану та відновлення, які базуються на національних реаліях та міжнародних стандартах.

Загалом, положення дисертації мають новизну як у теоретико-концептуальному вимірі, так і в практичному контексті модернізації судової влади в Україні, що дозволяє оцінити роботу як важливий внесок у розвиток науки публічного управління та адміністрування.

Отже, проведена експертиза дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про те, що винесені на захист положення мають новизну як у теоретико-концептуальному аспекті, так і в прикладній сфері публічного управління та адміністрування.

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Дисертаційна робота Крайнюкова Максима Миколайовича є самостійно виконаним дослідженням, результати якого отримані автором особисто й в повному обсязі відображають його індивідуальний науковий підхід до розв'язання проблеми розвитку інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи України. В роботі обґрунтовано концептуальні засади функціонування інституту контролю та розроблено практичні

рекомендації щодо його вдосконалення з урахуванням євроінтеграційних викликів, воєнного стану та міжнародного досвіду.

Основні положення, висновки та наукові результати дисертації отримали апробацію у вигляді опублікованих праць. Здобувачем оприлюднено 4 наукові статті у фахових виданнях України, що включені до Переліку наукових фахових видань МОН України, та 1 співавторську публікацію у міжнародному науковому журналі (*Věda a perspektivy*, Чехія). Крім того, матеріали дослідження були представлені у 4 виступах на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, що підтверджує широке коло апробації та суспільну значущість теми (Додаток А).

Опубліковані наукові праці у своїй сукупності повністю розкривають зміст дисертації, відображають її наукову новизну, охоплюють усі ключові напрями дослідження, а саме: понятійно-категоріальні засади публічного адміністрування судової системи, аналіз інституту контролю як його складової, суб'єктний склад і функціональне навантаження контрольних органів, а також перспективи реформування системи контролю. Зміст і кількість опублікованих праць повністю відповідає вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ від 12.01.2022 №44) і є достатніми для представлення дисертації до публічного захисту.

Крім того, згідно з поданими у дисертації довідками, відомості про впровадження результатів дослідження у навчальну та практичну діяльність судових установ додатково засвідчують прикладну цінність опублікованих матеріалів (Додатки Б-Г). Дисертація перевірена на дотримання академічної доброчесності, порушень не виявлено, що підтверджує її авторський характер.

5. Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом дисертаційне дослідження М. Крайнюкова відзначається високим рівнем теоретичного та методологічного опрацювання, проте окремі положення викликають наукову дискусію та можуть бути доповнені або уточнені в подальших розвідках:

1. У дисертації значна увага приділена розмежуванню понять «контроль» та «нагляд» у публічному адмініструванні судової системи. Автор слушно обґрунтовує, що контроль передбачає активний вплив із можливістю втручання в управлінські рішення, тоді як нагляд має переважно спостережливий характер (с. 64-80). Проте доцільно було б додатково акцентувати на межах допустимого втручання суб'єктів контролю в контексті принципу незалежності судової влади, аби уникнути ризику зворотного ефекту - адміністративного тиску під виглядом контролю.

2. Представлена в роботі концептуальна модель контролю охоплює

ключові компоненти (цілі, суб'єкти, методи, інструменти впливу тощо) (с. 156). Разом з тим, актуальним виглядає питання щодо подальшої операціоналізації запропонованих елементів через емпіричну верифікацію. Наприклад, автор пропонує ряд критеріїв ефективності (с. 155-159), проте доцільно було б розширити ілюстрацію практичного застосування моделі за допомогою кейс-аналізу (наприклад, на прикладі Господарського суду Одеської області, який згадується у впровадженні результатів).

3. Хоча дисертація містить огляд міжнародного досвіду, зокрема щодо стандартів GRECO, CEPEJ та Венеційської комісії (с. 144-148), було б доцільно запропонувати більш глибокий аналіз адаптації подібних моделей контролю в судовій системі інших постсоціалістичних держав (наприклад, Чехії чи Хорватії), що дозволило б розширити порівняльну базу та виявити додаткові чинники ефективності.

4. З урахуванням сучасних викликів (зокрема воєнного стану), заслуговує схвалення акцент на необхідності нових підходів до організації контролю в судовій системі. Проте, на нашу думку, потребує розширення розгляд особливостей здійснення контролю в умовах обмеженого доступу до територій, ризиків втручання у судову незалежність та необхідності адаптації процедур до кризових ситуацій.

5. У тексті дисертації в окремих випадках спостерігається неоднорідність стилістичного оформлення, зокрема, варіюється вживання термінів «системи контролю в Україні», «судовий контроль» (с. 67,143), іноді без чіткого обґрунтування контексту їх використання. Доцільним видається дотримання сталої термінологічної лінії відповідно до обраної наукової парадигми та сфери знань (публічне управління та адміністрування), що посилює логічну цілісність викладу.

Водночас варто констатувати, що висловлені зауваження та пропозиції мають здебільшого дискусійний та рекомендаційний характер, а висловлені недоліки та побажання, насамперед, окреслюють можливі перспективні напрямки подальшої наукової роботи та творчих пошуків у розробленні проблематики дисертаційного дослідження.

6. Загальний висновок.

Дисертація Крайнюкова Максима Миколайовича є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею, яка виконана на належному теоретико-методологічному рівні та присвячена вирішенню актуального наукового завдання - обґрунтуванню теоретичних засад і розробленню практичних рекомендацій щодо розвитку інституту контролю в публічному адмініструванні судової системи України.

У дисертації сформульовано науково обґрунтовану концепцію інституту контролю як ключового механізму забезпечення ефективності та прозорості діяльності судової системи. Дослідження має міждисциплінарний характер і базується на поєднанні підходів адміністративного права, теорії публічного управління та інституційного аналізу. Практичне значення дисертації підтверджується впровадженням її результатів у діяльність судових установ, навчальний процес, а також через публікацію результатів у фахових наукових виданнях.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційна робота Крайнюкова М.М. характеризується новизною отриманих результатів і висновків, має теоретичну і практичну цінність, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Крайнюков Максим Миколайович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри права,
національної безпеки та європейської
інтеграції Навчально-наукового
інституту «Інститут державного
управління» Харківського
національного університету
імені В.Н. Каразіна

Володимир БУЛЬБА